

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2000 m. vasario 26 d.

Nr. 41 (9)

Saturday supplement February 26, 2000

No. 41 (9)

M. K. Čiurlionio 125-sioms metinėms artėjant

Rokas Zubovas

Šiais metais sukanka 125 metai nuo Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo. Lietuvoje sukviesta Čiurlionio jubiliejinų renginių rengimo komisija, vadovaujama Lietuvos kultūros ministro A. Bėkštos. Šioje komisijoje jungiasi dauguma su Čiurlionio vardu ir jo kūrybiniu palikimu susijusių organizacijų — Nacionalinis Čiurlionio muziejus, Čiurlionio namai Vilniuje, Memorialinis Čiurlionio muziejus Druskininkuose, Čiurlionio menų gimnazija, Čiurlionio tarptautinis pianistų ir vargonininkų konkursas, Čiurlionio draugija, Lietuvos Muzikos akademija, Lietuvos Dailės akademija. Daug Čiurlionio vardu vienaip ar kitaip besivadinančių organizacijų ir muzikinių kolektyvų (Čiurlionio muzikos remimo fondas, Valstybinis Čiurlionio Styginių kvartetas) teikia savus renginių pasiūlymus komisijai, steigiami nauji, Čiurlionio vardą dar labiau sureikšminantys simboliai, pavyzdžiui, Čiurlionio vardo medalis jauniems dailininkams ir muzikams. Po visą Lietuvą išstisus metus vyks reikšmingi Čiurlioniui skirti renginiai, kulminaciją pasiekiantys rugsejo mėnesį Vilniaus miesto savivaldybės kultūros skyriaus ir Nacionalinio Čiurlionio muziejaus Kaune rengiamais dvi savaites trukšiančiais festivaliais. Pasauliniu mastu Paryžiuje vyks didžiausias, kada nors už Lietuvos ribų ruošta, Čiurlionio tapybos darbų paroda, ten pat Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras atliks Čiurlionio simfoninių kūrinių, Čiurlionio vardo styginių kvartetą, grieš kompozitoriaus styginių kvartetą. Neapsiribojama vien šventiniais renginiais — neseniai Italijoje pirmą kartą atspausdintos Čiurlionio darbų tikro dydžio, niekada iki šiol nematytos kokybės, reprodukcijos, baigiami spausdinti visi Čiurlionio kūrinių chorui, taip pat bus išleisti

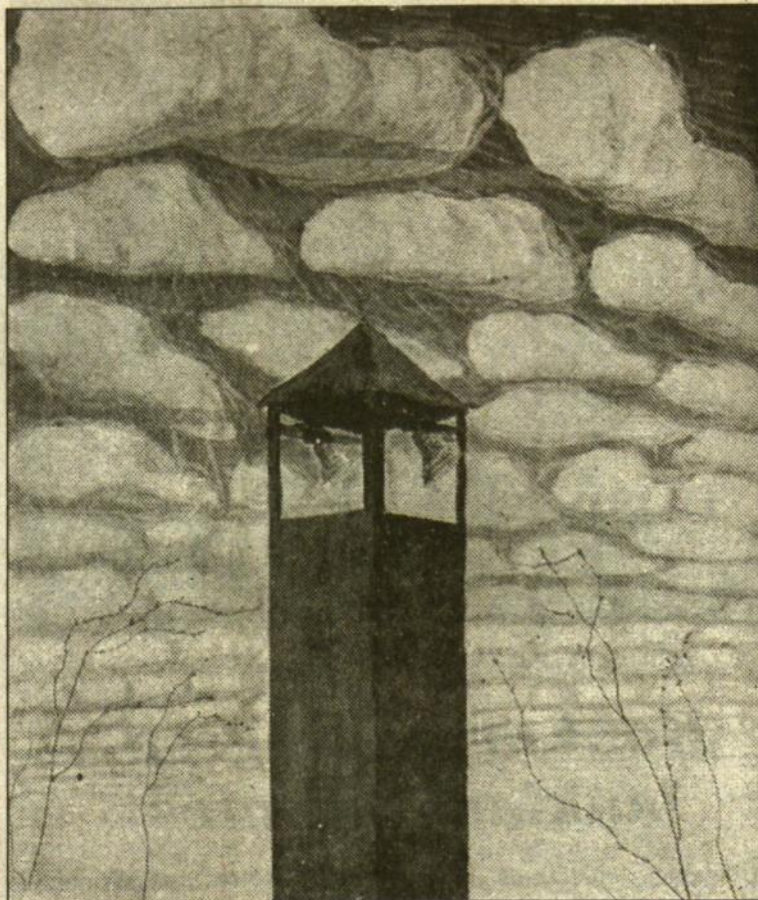
Čiurlionio simfoninių kūrinių partitūros.

Ne be reikalo vadinu, toli gražu ne visas, Čiurlionio vardu pasivadinusias, organizacijas Lietuvoje, bet norėdamas dar kartą leisti skaitytojams pajusti mitologines proporcijas pasiekusią Čiurlionio kūrybinio palikimo ir vardo tradiciją. Šis menininko vardo aukštinimas (o kartais, deja, pasitaikančiais blogais atvejais, naudojimas gana savanaukiškais tikslais) sukuria dvilypę padėtį — tarsi ir visi žinome Čiurlionį kompozitorių, dailininką, mastytoją, romantiško polėkio kupiną asmenybę, anksti tragiškomis, šiek tiek, neaiškiomis (visai nepelnytai!) aplinkybėmis mirusį, pripažinimo nesulaukusį, menininką. Tačiau tuo pat metu šio vardo didybė ir monumentalumas kai kam tarsi sukuria tam tikrą neprieinamumo lauką, neleidžia paprastai ir betarpiškai susiliesti su menininko kūrybiniu palikimu, pabendrauti su niekada nepasenstančiu jo idėjų žmogiškumu, pasisemti jėgų ir įkvėpimo iš jame kunkuliuojančių kūrybinių versmų. Galima tik be išlygų džiaugtis, kad nelietuviai Čiurlionio meno vertintojai, nejausdami šio 'mitinio svarumo' naštos, dažnai atrasdavo Čiurlionio mene unikalių, bet tuo pat metu įvairiausioms kultūroms ir kartoms suvokiama, amžinų idėjų. Tai paaiškina Čiurlionio meno pripažinimą Japonijoje ir Italijoje, Rusijoje ir Prancūzijoje. Tai juntų ir savo koncertų bei paskaitų Amerikos klausytojams metu.

Net ir jauciantis pervargus nuo dažno ir nepaliaujamo Čiurlionio vardo naudojimo, reikia pripažinti, kad Čiurlionio įtaką Lietuvai sunku įvertinti keliais žodžiais, kadangi reikia prisiminti ne tik Čiurlionio kūrybinį palikimą — tapybos ir grafikos darbus, kūrinius simfoniniam orkestrui, chorui, vargonams, for-

tepijonui, styginių kvartetui; jo poeziją ir eseistiką; bet taip pat ir Čiurlionio asmeninę įtaką laisvėjimo sąlygomis besiformuojančiai lietuviškai tautinei savimonei — juk Čiurlionis steigė ir vadovavo lietuviškiems chorams Varšuvoje, Vilniuje, Peterburge, aktyviai prisidėjo, įkuriant lietuvių menininkų draugiją, rengė pirmąsias draugijos parodas, kuriose paties menininko darbai užėmė svarią ekspozicijos dalį, inspiruodami tiek lankytojų, tiek ir kitų menininkų kūrybingumą, keldami tuo metu ganėtinai žemą Lietuvoje gyvenusių menininkų profesinį lygį, rašė straipsnius apie lietuviškos muzikos ir dailės padėtį, ne tik apžvelgdami ir įvertindami to meto kultūros stovį Lietuvoje, bet ir nužymėdamas gaires ateities kompozitorių bei dailininkų kartoms. O kaip pakankamai svariai įvertinti ir Čiurlionio asmeninį apsisprendimą persikraustyti gyventi iš Varšuvos į Vilnių, paaukojant gyvenimą Europos lygio kultūros centre, mieste, kuriame jau buvo pelnes pripažinimą ir puikią reputaciją kaip kompozitorius, muzikos mokytojas, tiek ir kaip genialus aktyvus tapytojas, atsiskyręs aktyvus kultūrinio ir muzikinio gyvenimo vardan lietuviškos kultūros ir savimonoės žadinimo, taip pat ir menininko, apsisprendimą skirti visus savo praėjusius ir ateities darbus Lietuvai?

Bet ir šiais ilgais sakiniiais nėra išsiskaiciuoti Čiurlionio indėliai Lietuvos kultūrai, lietuvių tautai, jos vietai pasaulio tautų bendrijoje, kadangi jau beveik šimtmetį pasaulio tautos pažįsta ir vertina lietuviškąją kultūrą, o per ją ir lietuvių tautą per čiurlioniškąją patirtį. Beveik nepripažintas 'namie', Čiurlionio menas susilaukė labai aukšto įvertinimo, deja, po menininko mirties, priešrevoliucinėje Rusijoje, ypač Peterburge, kur

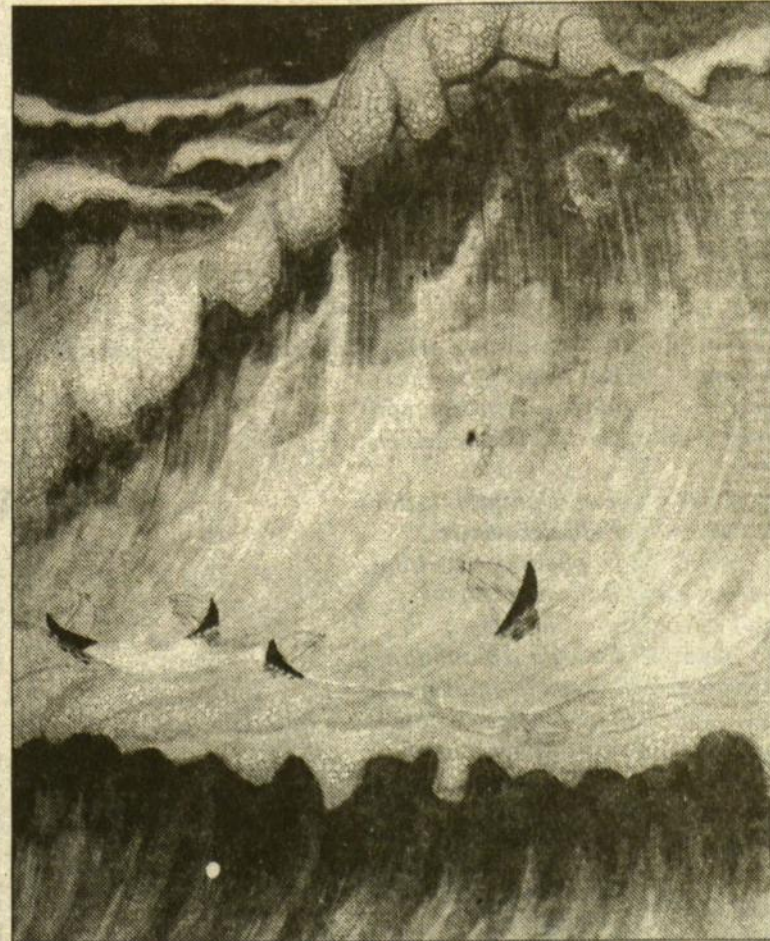
M. K. Čiurlionis. Iš „Pavasario“ ciklo. Varpinė.

svarbiausias to meto meno žurnalas, leidžiamas keturis kartus per metus, visą numerį paskyrė Čiurlionio — lietuvių menininko — darbams ir jų analizei. Trumpu pirmosios nepriklausomos Lietuvos laisvės laikotarpiu vienas žymiųjų to meto Prancūzijos rašytojų ir mastytojų Romain Rollands susizavėjęs Čiurlionio tapyba, buvo pasiruošęs važiuoti Lietuvon rašyti knygą apie genialų nepažįstamą dailininką. Deja, karas sutrukdė šiuos planus. Tačiau nemažai nelietuvių menotyrininkų po Antrojo pasaulinio karo — anglas John J. Bowlit, italė Gabriella Di Milia, amerikietis Alfred Erich Senn, suomis Erro Tarasti, lenkė Danuta Mirka, estas Aleksis Rannit, kelės klausimus apie abstraktaus meno pradžią, Čiurlionio ir Kandinskio kūrybos sąsajas — ir toliau straipsniais bei pranešimais tarptautinėse meno konferencijose stengėsi išlaikyti Čiurlionio garsą. Šių ir daugelio lietuvių išeivių Čiurlionio kūrybos garbintojų pastangomis, net Lietuvai penkis dešimtis metų esant okupuotai ir negalinčiai, dėl lengvai įžvelgiamų idėjinų nesutarimų tarp Čiurlionio meno ir socialistinio realizmo principų, laisvai pasauliui pristatyti savo genialiojo sūnaus kūrybinio palikimo, Čiurlionio vardas buvo ir toliau minimas, vertinamas pasaulyje. Per jį pasaulio žmonėms buvo pažįstamas ir lietuvių tautos dvasinis bei kūrybinis veidas, Čiurlionio kūryba tarsi kurė pasaulio akivaizdoje lietuvių tautos identitetą.

Amerikoje, kur susibūrė gausiausia lietuvių išeivija, ypač daug nuveikta čiurlionistikos prasme — čia parašyta nemažai monografių ir reikšmingų straipsnių tiek apie Čiurlionį žmogų, tiek ir nagrinėjant jo tapybą bei muziką, rengtos paskaitos, konferencijos Čiurlionio kūrybos klausimais. Dr. Stasio Goštauto nenuilstančių pastangų dėka, buvo surinkta ir angliškai išleista gausiausia iki šiol čiurlionistikos rinktinė. Šios rinktinės pasirodymas, joje sukauptos informacijos gausumas ir visapusiškumas, ir pats faktas, kad čia prista-

tyti net ir nebūtinai labai palankūs Čiurlionio meno vertinimai, man atrodo ypač svarbus, kadangi jis tarsi pažymi posūkį lietuviškojoje čiurlionistikoje — tarsi pagaliau išaugome iš nepilnavertiškumo amžiaus ir drįstame pasauliui parodyti Čiurlionį tokį, koks jis yra — be patoso ar išankstinės ambicijos, neslepiančiomis nuomonėmis apie jo meno įvairovę. Šia knyga tarsi pristatomas supratimas, kad lietuviška kultūra liks gyvybinga ir aktyvi tik tuo atveju, jei ne tik tarpusavyje didžiulės, bet atidarysime duris visiems susipažinti su mūsų tradicijomis, pasaulėjauta.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir išblaivėjus po didžiosios laisvės šventės, prasižadėdama naujas darbų ir kūrybos laikus. Suaktyvėjus kultūriniam ryšiui tarp lietuvių visame pasaulyje, dabar atsiranda žymiai geresnės sąlygos ne tik tarpusavyje džiaugtis ir dalintis lietuviškos kultūros pasiekimais, bet ir atverti pasauliui duris į lietuviškąją pasaulėjautą, pasidalinti savais unikaliais dvasiniais klodais su visais norinčiaisiais. Pažymėtinos Lietuvos ambasados Vašingtone pastangos sudo-

M. K. Čiurlionis. „Jūros sonata“. Finale.

minti amerikietiškąją ir diplomatinę auditoriją Čiurlionio menu, ruošiant įvairius renginius Vašingtone, o šiais, jubiliejiniais Čiurlionio metais, Amerikos Lietuvių menininkų draugija nori savo pastangomis taip pat prisidėti prie Čiurlionio meno bei jo dvasinių idėjų plitimo Amerikoje, tiek lietuviškosios, tiek amerikietiškosios auditorijos tarpe. Draugijos ruošiamas Čiurlionio festivalis Čikagoje ir jos apylinkėse šių metų spalio mėnesio pabaigoje — lapkričio mėnesio pradžioje turėtų pristatyti ne tik Čiurlionio visų trijų kūrybos sričių (dailės, muzikos ir literatūros) palikimą, bet taip pat ir priartinti Čiurlionio idėjas prie dabarties menininkų, supažindinti jaunąją kartą su Čiurlionio dvasiniu pasauliu. Tuo tikslu Čikagos lietuviškosios salės koncertuose, atliekant profesionalams ir jauniems muzikams, skambės Čiurlionio chorinė, fortepijoninė, kvartetinė muzika, skaitovai ir aktoriai skaitys Čiurlionio literatūrinius kūrinius, vyks Čiurlionio ir Sofijos Kymanaitės laišku pagrindu sukurto vaidinimo pastatymas, bus su-

rengtos naujųjų Čiurlionio tapybos darbų reprodukcijų parodos, bus grojami Čiurlionio jubiliejui sukurti kūrinių, eksponuojami dailininkų Čiurlioniui dedikuojami darbai, vyks šeštadieninių mokyklų mokinių koncertai, dailės darbų parodos. Amerikietiškoji auditorija bus pakviesta į Čiurlionio kūrinių koncertą ir tapybos parodą Čikagos centre esančioje Preston Bradley Hall, Čikagos universitetuose skambės Čiurlionio muzika bei naujieji Čiurlionio metinėms parašyti kūrinių, bus eksponuojamos jo tapybos reprodukcijos.

Festivalio užmojis iš tiesų nemažas. Prieš akis dideli renginių ruošimo darbai, tačiau patyrus, kiek ši idėja susilaukė karšto entuziazmo ir pritarimo tiek Lietuvoje, tiek ir Čikagoje, kiek noro prisidėti, rengiant ir dalyvauti rodo visi, jau įsijungę į organizacinę festivalio rengimo grupę, norisi tikėti, kad rudenį per visą Čikagą nuvilnys čiurlioniška dvasia ir visiems, prisilietusiems prie šio renginio, ilgam išliks kūrybingumą ir romantiškumą skatinantis čiurlioniškas idealizmas.

Amerikos Lietuvių menininkų draugija Čikagoje, susirinkusi aptarti M. K. Čiurlionio 125-ųjų metinių paminėjimo renginių ciklo. Priekyje: Rokas ir Sonata Zubovai; II eil. iš kairės: Laima Krivickienė, Ula Juškytė, Nora Aušrienė, Daiva Karužaitė, Darius Polikaitis ir Audrė Budrytė.

M. K. Čiurlionis. „Žinia“.

Aleksandras Radžius

SAULYS

*I paukštį, juodą naktį
įsmigs juoda strėlė,
širdies taktu šviesa ims plakti,
ir sparnuose užgims žvaigždė.*

*Plasnok, plasnok, galingas paukšti,
viršum kalnagūbrių, viršum visų saulių,
o kiekvienoj žaizdų diena ims aušti,
ir bus visatoje šviesa.*

*Plasnok, plasnok, naktie plačioji,
Šaulys viršūnėj — skausmas ir jėga.
Strėlė — saulėlydžio agonija,
andante baigiasi diena.*

Kazys Bradūnas

LAIVAS

*Kaip tau sudie pamojuoti,
Kai vilnis sušlamės,
Mažas, vienišas luote,
Gyvas viršum gelmės.*

*Jau nebaigtoji kelionė
Kyla debesimis...
O, pasiliki, Čiurlioni,
Būk su mumis —*

*Pasiliki išplaukdamas,
Nesugrižtamas grįžk, —
Tavęs netekdamas, tavęs belaukdamas,
Krapčioja žibūrys.*

Balys Auginas

VARPINĖ

*Vejas surinko
Debesų arfas —
Groja padangė
Žalią simfoniją,
Varpinės bokšte
Pabunda varpas
Ir ima šaukt
Danguj ir klonyje —*

*Žydinčios dausos
Dūzgia iš džiaugsmo —
Plazda lyg pūkas
Paukščio kelionė —
Varpinės medis
Sprogsa nuo gausmo —
Skamba ir žiedo
Žalsva sąjonė —*

Leonardas Andriekus

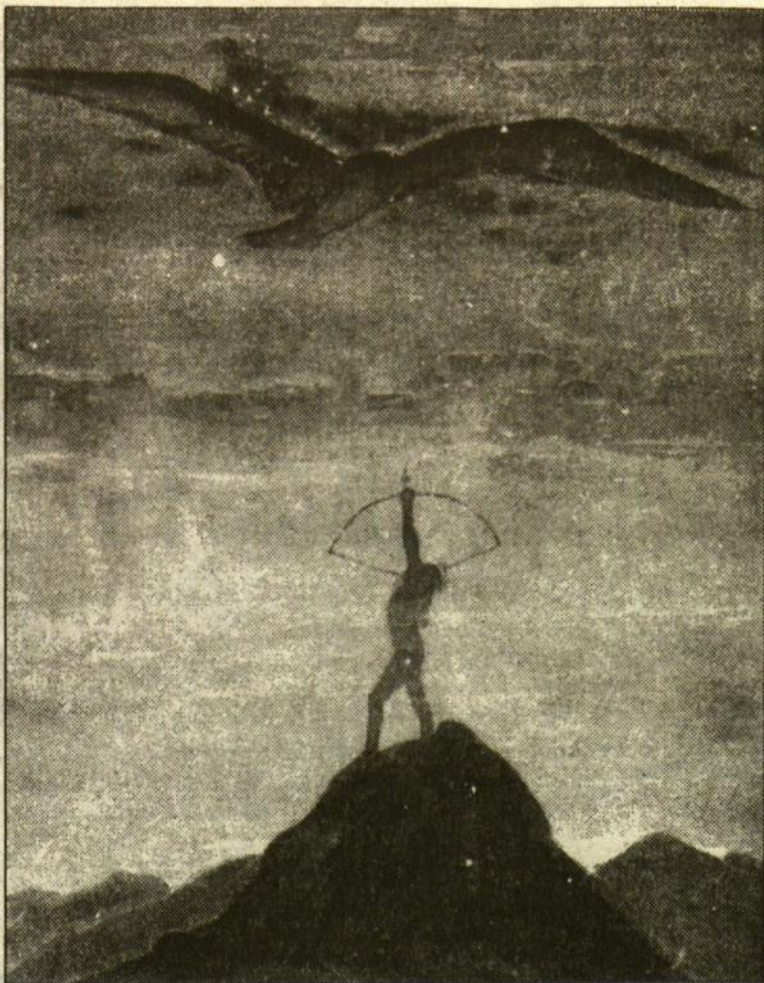
KUDIKIS

*Pasodink mane kalvų žolėlej,
Kaip našlaitį kudikį pasodini.
Ir palik — mane dangstys sparneliais,
Paukščiai, į tolybę lekdam.*

*Tik įduok į rankų aukso pienę,
Tik nedrausk pažaisi jos pūkais —
Nusijuok, kai vejas cysis dieną
Rudeniu atsujančiais laukais.*

*Man patinka tas dangus geltonas,
Kudikio menkybė, žemės klaukuma,
Lekiančių į tolį paukščių milijonai —
Pienė, rankom nepasiekiam.*

*Aš žinau, jog Tu apginsi
Kudikėlių, pasodintų ant žolės,
Kai juodasis paukštis užkapot kėsinsis,
Pienę vakarais sparnu paties.*

M. K. Čiurlionis. Iš „Zodiako ženklų“ ciklo. Šaulys

Konkursas baigėsi:
laukiame šventės

Čikagoje leidžiamas laikraštis *Lietuvių balsas*, paskatintas dosnių mecenatų, pernai paskelbė ypatingą konkursą: parašyti „bet kurio literatūrinio žanro kūrinių apie Lietuvos partizanų kovas už tėvynę ir tremtinių kančias skaudžiausiu mūsų tautos istorijos metu“. Konkursas buvo daugiau taikomas rašytojams, gyvenantiems Lietuvoje, bet neuždaras ir esantiems už jos ribų. Rankraščius autoriai turėjo atsiųsti į Čikagą iki 1999 m. birželio 15 d.

Lietuvių balso redaktorius Vytautas Radžiaus pastangomis ir kai kurių kitų žmonių patarimais, buvo sudaryta konkurso vertinimo komisija, apimanti du žemynus ir nevieną Amerikos valstiją. Iš Lietuvos pakviesti ir sutiko vertinimo komisijoje dalyvauti: Lietuvos Rašytojų sąjungos pirmininkas, redaktorius, literatūros kritikas Valentinas Sveticas, ir humanitarinių mokslų daktaras, docentas, knygų leidejas (ir jų sudarytojas-redaktorius) Vilius Užtupas. Iš JAV — New Jersey valstijos, rašytojas, vertėjas publicistas, pats kelių literatūros konkursų laureatas, tiesiog kalno knygų autorius Vytautas Volertas; dvi cikasietės: Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkė, rašytoja, Lituanistikos pedagoginio insti-

tuto direktorė Stasė Vanagaitė-Petersonienė; dienraščio *Draugo* vyriausia redaktorė, rašyt. Danutė Brazytė-Bindokienė.

Šiai vertinimo komisijai teko nelengvas uždavinys: reikėjo perskaityti net penkiasdešimt keturis rankraščius, o paskui atrinkti premijuotinius! Ir tas painus darbas vyko tikrai sklandžiai. Nepaisant didelių nuotolių tarp komisijos narių (posėdis vyko Čikagoje, o kiti asmenys savo nuomones pareiškė raštu), didelių sprūdžių tarp pasirinktų premijuotinių kūrinių nebuvo komplikutas.

Pirmoji premija, 5,000 dolerių nutarta skirti Saldapario slapyvardžiu pasirašiusiam asmeniui už rankraštį „Suvalkijos geografija“.

Antrąją — 3,000 dol. — komisija nutarė skelti į dvi dalis ir skirti už rankraštį „Lietuvos kario likimas“, pasirašytą J. Ventos slapyvardžiu. Taip pat už rankraštį „Akmuo nuotas patrioto kelias“, pasirašytą Močiutės slapyvardžiu.

O tuomet susidurta su problema: komisija sustojė ties labai geru kūriniu, „Užverstų šulinių vanduo“, pasirašytu Austėjos Seliutės slapyvardžiu. Tačiau trečiosios premijos nebuvo numatyta. Nutarta bent autoriui (o gal autoriui) įteikti pažymėjimo lapą ir rekomenduoti, kad būtų rankraštis irgi išleistas knyga. Netikėtai į pagalbą vel atėjo „Slaptasis mecenatas“, pasirašytas Vytėjaus Seliutės slapyvardžiu. Kuris slepia tik savo pavardę, bet ne geruosius darbus, ir sutiko skirti papildomą 1,000 dol., kad būtų pridėta ir trečioji premija.

Kas gi tie laimingieji? Tegalime pasakyti, kad jie visi iš Lietuvos — kai kurie užsienio lietuviams jau žinomi, kai kurie ne, arba tik puse ausies girdėti. Jų pavardės sužinosime, atsilankę į Literatūros vakarą š.m. kovo 11 d., 6 val. vak. Jaunimo centro didžiojoje saleje. Ta pačia proga bus labai prasmingai paminėtas Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmetis. Ir ar gali būti geresnis būdas tai padaryti, kaip dviejų lietuvių tautos pusių — gyvenančios tėvynėje ir užsienyje — glaudus sujungimas grožinio lietuviško žodžio švente? Į šią šventę, kaip jau buvo skelbta,

Ruošiamas XI mokslo ir
kūrybos simpoziumas

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas tapo labai reikšminga grandimi, padėjusia efektyviai suvienyti Lietuvos ir išeivijos intelektualus Lietuvos išsilaisvinimo byloje, garsinant ją pasaulyje, ir tuo labai prisidėjus prie šios bylos laimėjimo. 1991 m. simpoziumas pirmą kartą vyko Lietuvoje. Jame dalyvavo iškiliausi Lietuvos ir išeivijos intelektualai. Tada buvo nutarta, kad šis simpoziumas kas treči metai paeiliui vyks Lietuvoje ir Čikagoje. Dešimtas simpoziumas 1997 metais įvyko Čikagoje, o šiais metais birželio 21-25 d. vyks vienuoliktasis, Vilniuje. Visus mokslininkus ir kitus kūrėjus kviečiame dalyvauti simpoziume, rengti pranešimų tezes.

Pateikiami šie pagrindiniai simpoziumo metmenys. Šalia jų bus ir įvairių mokslinių šakų sesijos.

IX pasaulio lietuvių
mokslo ir kūrybos
simpoziumo programos
metmenys

Vilnius, 2000 birželio 21-25 d.

Simpoziumo atidarymo
procedūros

1. Mišios Arkikatedroje Bazilikoje.
2. Simpoziumo atidarymas. Pirmininkauja simpoziumo tarybos pirmininkas prof. V. Landsbergis.

Sveikinimai: vyskupas Jonas Boruta, SJ, Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus, simpoziumo tarybos pirmininko pavaduotojas (išeivijos vardu) dr. Vytautas Narutis.

Plenarinių posėdžių
temos

A. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui 10 metų.

Lietuvos kelias į Nepriklausomybę atkūrimą. Krikščionybė Lietuvoje tūkstantmečių sandoroje.

Lietuvos gynybos strategija šiuolaikinėje Europoje. Lietuvos ekonominės perspektyvos Europos Sąjungoje. Kviestinis pranešimas.

B. Mokslo ir kūrybos vaidmuo Lietuvos valstybės statyboje.

1. Mokslas ir energijos strategija. Mokslas ir energetikos ūkio strategija.

Energijai imlios gamybos klausimai.

Ignalinos AE problemos. Atsinaujinantys ir kiti alternatyvūs energijos šaltiniai.

2. Lietuvoje mokslo ir šalies ūkio konkurencingumas, žengiant į Europos Sąjungą. Mokslo ir aukštųjų technologijų plėtra Lietuvoje.

Informacinės visuomenės kūrimo perspektyvos.

Ekonominės mokslai ir šalies ūkio konkurencingumas. „Protų nutekėjimas“ ir išeivijos mokslininkų grįžtamasis vaidmuo.

3. Mokslo ir kūrybos vaidmuo ugdant šalies intelektualinį potencialą.

atvyksta Lietuvos Rašytojų sąjungos pirm. Valentinas Sveticas, kartu su pirmosios premijos laureatu.

Būtų tikrai gėda užsienio, t.y. Čikagos ir apylinkių, lietuviams, jeigu nepašalintume reikiamo dėmesio šiai Literatūros šventei ir tą vakarą pasiliktume prie televizoriaus.

D.B.

Dabartinė Lietuvos mokslo ir studijų baklė ir plėtros strategija.

Švietimo, mokslo bei meno politika ir tautos raidos perspektyvos.

Lietuvos mokslo ir kūrybos tarptautinė integracija.

Lituanistikos mokslai ugdant valstybingumą ir pilietinę visuomenę.

Informacija
simpoziumo dalyviams

Visus mokslininkus ir kitus kūrėjus kviečiame rengti pranešimų tezes. Atrinkant simpoziumui pateiktus mokslo ir kūrybos pranešimus, pirmas bus teikiamas tiems pranešimams, kurių tema atitiks programoje nurodytų plenarinių posėdžių temas. Sekcijos ir jų mokslo kryptys bus suformuotos, gavus ir atrinkus simpoziumo pranešimų tezes. Tezės, iki vieno puslapio, turi būti pateiktos MSWord formatu. Kartu turi būti pateiktas autoriaus mokslinės — kūrybinės veiklos pristatymas iki 50 žodžių. Pavyzdį tezėms galima rasti simpoziumo internetiniame puslapyje <http://www.lms.lt/mks11> arba užsakyti e-paštu audrone@lms-pfi.lt.

Pranešimų tezes priimamos iki balandžio 15 d. Tezės prašome siųsti e-paštu audrone@lms-pfi.lt, arba kompiuterinius įrašus pristatykite į LMS būstinę, Basanaviciaus 6, Vilnius 2600. Gautas tezes bus registruojamos simpoziumo internetiniame puslapyje. Paklausimai dėl tezių priėmimo e-paštu audrone@lms-pfi.lt, arba tel. 616433 Vilniuje.

Simpoziumo taryba nusprendė skirti apie 20 stipendijų, maždaug po 500 dolerių, jauniems išeivijos mokslininkams, dalį jų dalyvavimo simpoziume išlaidų padengti. Paraiškas paramai gauti prašome siųsti kartu su tezėmis. Paraiškoje būtina nurodyti: nuolatinio gyvenimo vietą, prašomos paramos dydį su trumpu pagrindimu, savo amžių.

Numatoma tokia simpoziumo programos vykdymo tvarka:

1. oficialus skelbimas apie simpoziumą ir dalyvavimo jame reikalavimai skelbiami laikraščiuose „Mokslo Lietuva“ ir „Draugas“ bei Internetu;

2. pranešimų tezes simpoziumui pateikiamos — iki balandžio 15 d.;

3. pranešimų tezių ekspertizę atlieka Mokslo Tarybos ekspertai — iki gegužės 10 d.

4. galutinis jaunų išeivijos mokslininkų, simpoziumo stipendiatų, sąrašo sudarymas ir patvirtinimas — iki gegužės 15 d.

5. simpoziumo programos sudarymas — iki gegužės 20 d.

6. simpoziumo medžiagos Pranešimų tezių ir Programos pateikimas spaudai ir Interneto puslapiui — iki gegužės 25 d.

7. galutinis simpoziumo dalyvių ir kviestinių asmenų sąrašo sudarymas — iki gegužės 30 d.

8. oficialių kvietimų į simpoziumą išsiuntimas — iki birželio 1 d.

Informacija apie XI Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą ir pasirengimą jame bus nuolat atnaujinama ir skelbiama simpoziumo internetiniame puslapyje <http://www.lms.lt/mks11>. Kviečiame lankytis.

XI Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo taryba.

Dr. Vytautas Narutis, X Mokslo ir kūrybos simpoziumo, vykusi Čikagoje, mokslinės programos vadovas.

Kviečiame jaunus
mokslininkus dalyvauti

Šių metų birželio 21-25 d. Lietuvoje vyks XI Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas. Pagrindiniai įvykiai planuojami Vilniuje, o detalė programa dar bus paskelbta. Jame dalyvauti aktyviai kviečiami mokslininkai ir kultūros puoselėtojai. Ruošos darbuose įtraukti ir užsienio simpoziumo tarybos nariai bei dalyviai.

Jauni mokslininkai yra ypatingai kviečiami dalyvauti šiame simpoziume. Moderniojo globalinio pasaulio srovės su didele sparta sklaido mūsų jaunus mokslininkus. Šioje srityje yra įkiliavę tiek Lietuvoje, tiek užsienyje gimę mokslininkai.

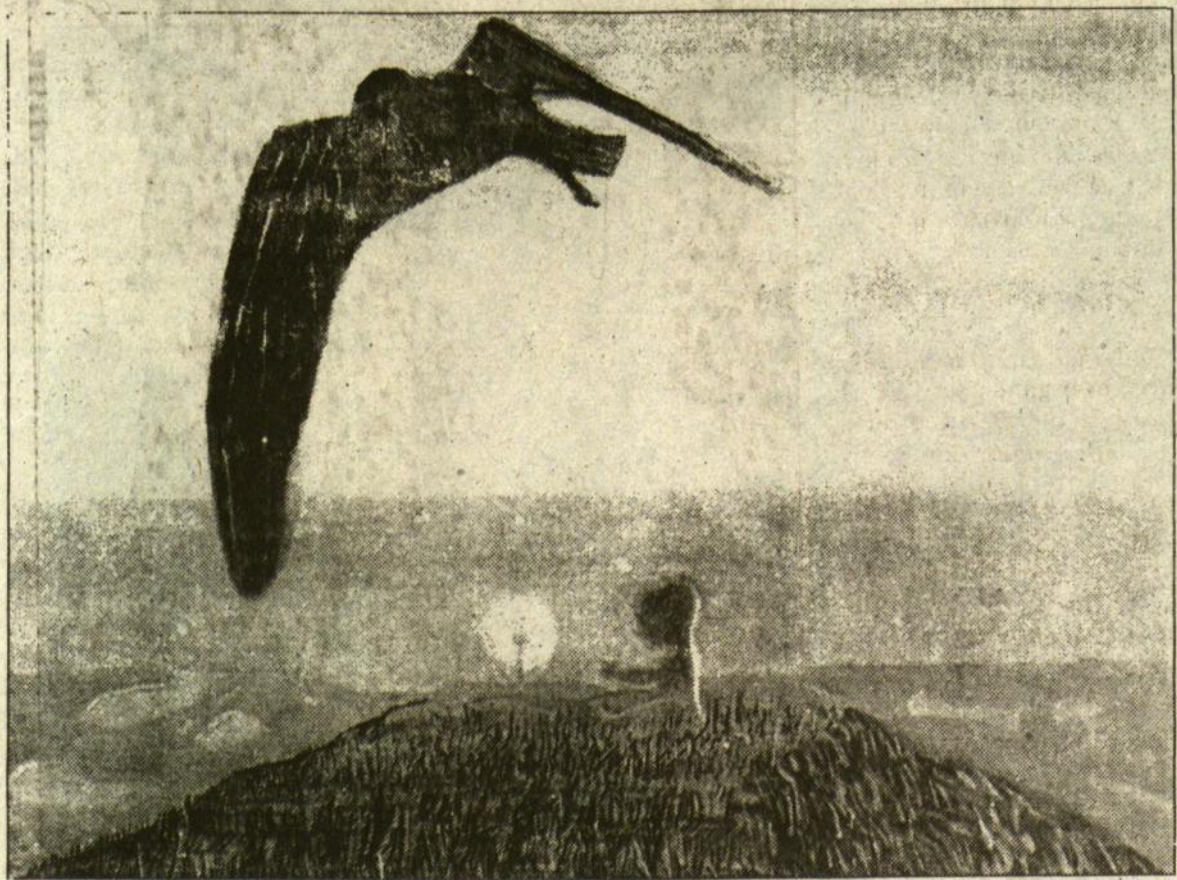
Simpoziumo taryba, siekdama paskatinti gausesnį užsienio lietuvių dalyvavimą simpoziume, nusprendė skirti apie 20 stipendijų, maždaug po 500 dolerių, jų dalyvavimo simpoziume išlaidoms iš dalies padengti. Šios stipendijos bus skiriamos tiek pat į rytus nuo Lietuvos gyvenantiems mokslininkams, kiek ir į vakarus nuo Lietuvos gyvenantiems mokslininkams, atkreipiant ypatingą dėmesį į jaunuomenę. Pirmumas paramai gauti bus suteikiamas tiems simpoziumo dalyviams, kurių tezes aprobus programinis komitetas ir kurie bus pakviesti skaityti pranešimą. Paraiškas paramai gauti prašome siųsti kartu su tezėmis. Paraiškoje būtina nurodyti: nuolatinio gyvenimo vietą, prašomos paramos dydį su trumpu pagrindimu, savo amžių.

O tai atvejis, kai dalyvavimo simpoziume galimybes riboja nepakankamas lietuvių kalbos mokejimas, tezes galima pateikti ir skaityti pranešimą anglų kalba.

XI Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume, kuris vyks Vilniuje, maloniai laukiami visi, kurie domisi tolesne mokslo ir kultūros plėtra Lietuvoje ir už jos ribų, kuriems svarbus mokslo ir kultūros žmonių bendravimas.

Simpoziumo organizacinis komitetas padės spręsti visus dalyvavimo simpoziume klausimus, pasirūpins turiningą kultūros programą. Visą informaciją apie simpoziumo renginius rasite Internetu: www.lms.lt/mks11/. Registruotis galima tam pat puslapyje (registracija.html). Klausimus galite nukreipti elektroniniu paštu audrone@lms-pfi.lt.

Organizacinis komitetas

M. K. Čiurlionis. „Pasaka“. Triptikas. II dalis.

Trys svečiai mums atveža dainą

JAV LB Kultūros taryba 2000 metais užsimojo suorganizuoti plataus masto koncertų seriją su iškiliais solistais, kurie užjūryje, mūsų, retai tepasirodo. Tai kamerinio žanro solistė, mezzosopranas Judita Leitaite ir solistas, bosas Vladimiras Prudnikovas.

Vladimiras Prudnikovas.

Solistas Vladimiras Prudnikovas

Solistą Vladimirą Prudnikovą Lietuvoje nereikia pristatyti, nes visi jį žino, kaip Lietuvos operų bosų karalių. Jis yra valstybinės premijos laureatas, Gedimino ordino kavalierius, Lietuvos muzikos akademijos profesorius, apdovanotas įvairiais žymenimis. Praėjusiais metais jis šventė savo 50 metų jubiliejų ir ta proga įvyko įspūdingas suakutėtuvinis „Don Carlo“ operos spektaklis, kuriame Prudnikovas atliko karaliaus Pilypo II vaidmenį. Nors spektaklis buvo ypatingai pasisekęs ir, kaip pagrindinis solistas, susilaukė dekingų žiūrovų aplodismentų, V. Prudnikovas visu tuo pasisekimu nebuvo patenkintas. Jis toliau ieško tobulumo. Jo herojai gyvi ir stiprios asmenybės. Jam, kaip bosui, tenka beveik visada atlikti neigiamus vaidmenis. Tačiau jo kūrybinio bruožo savybė — universalumas. Jis gerai atlieka tragiškus ir komiškus vaidmenis, skambias operos partijas ir kamerines dainas, turi puikų ansambliško jausmą.

Vladimiras Prudnikovas savo muzikinę karjerą pradėjo 1959 m. Hermano Perelšteino vadovaujamame berniukų ir jaunuolių chore „Ažuoliukas“. Nuo mažens mokytojas pastebėjo jo talentą ir jį paragino tęsti dainavimo studijas. V. Prudnikovas įstojo į muzikos akademiją ir baigė prof. Zeno Paulausko dainavimo klasę. Nuo 1979 m. jis dainuoja Operos ir baleto teatre, kartu dėsto dainavimą Lietuvos muzikos akademijoje. 1992 m. V. Prudnikovas tapo Lietuvos muzikos akademijos Dainavimo katedros vedėju, o po metų jam buvo suteiktas profesoriaus vardas. 1981 m. laimėjo II premiją kantatos — oratorijos žanro grupėje tarptautiniame Maria Callas konkurse Atėnuose. 1996 m. apdovanojtas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 3-ojo laipsnio ordinu, pirmas dainininkas 1997 m. pelnęs nepriklausomos Lietuvos valstybinę premiją ir operos bicilių draugija 1998 m. jam dovanojo „Kipro“ statulėlę, kaip geriausiam tų metų dainininkui.

Be to, Vladimiras Prudnikovas ne tik dainuoja ir lavina jaunus dainininkus, bet yra veiklus organizatorius muzikiniame pasaulyje. Jis yra

Trakų festivalio meno tarybos narys, Lietuvos Muzikos akademijos Senato narys, Lietuvos Nacionalinio operos ir baleto teatro kolegijos narys, su rengė 1-ąjį Lietuvos dainininkų konkursą, taip pat J. Gruodžio, K. V. Banaicio ir Z. Paulausko vardų dainininkų konkursus.

Solistas Vladimiras Prudnikovas yra plačiai žinomas už Lietuvos ribų. Jis dainuoja daugelio žymių pasaulio teatrų ir koncertų salėse: Paryžiaus des Champs Elysses, New Yorko miesto operoje, Italijoje, Japonijoje, Maltoje, Graikijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Slovakijoje. Be to, yra dalyvavęs festivaliuose, kaip Echtermach Liuxemburge, G. Rossini festivalyje Vildbad, tarptautiniame festivalyje JAV ir daugelyje kitų Europos miestų.

Vladimiras Prudnikovas turi didelę operos patirtį, jautriai išgyvena dramą, kuria vaidmenį. Jis tiesiog gimęs vaidinti. Jis taip apie save yra kalbėjęs: „Operinio meno jėga yra meninių savybių visuma: balso tembro spektras, meistriskumas ir žinios. Tik protas ir širdis pripildo žmogaus balsą grožiu, paverčia jį menu. Mane tarsi kažkas pastumėję. Aš žinau, kas bus su manimi ir kitais, ir kaip bus. Bet likimo negalima apvilti. Jam reikia padėti, kad atsitiktų tai, kas turi atsitikti.“

Tad netrukus išgirsime mūsų LB telkiniuose pagarsėjusį ir nusipelnusį Lietuvos operos solistą, kuriam nedaug kas gali prilygti. Tai tikra dovana mūsų išeivijai.

Judita Leitaite.

Žvaigždė, kurios kelyje šviečia „Žvaigždutė“

Pavadinta šiuo dangaus kūnu ji tarsi sudingsta, nors, be jokios abejonės, yra vienas gražiausių Lietuvos mezzosopranų, suteikiančių savo koncertuose didžiulį džiaugsmą bei malonumą, ne tik tautiečiams, bet ir daugelio pasaulio šalių klausytojams. Juditos Leitaite pristatyti Lietuvoje nereikia. Ją žino net gerokai nutolę nuo klasikinės muzikos klausytojai, o tai — dar vienas požymis žvaigždės, kuri stebina ne vien tik savo talentu, bet ir šiais laikais beveik atavizmu tapusiomis ypatybėmis: kuklumu bei romantiškumu.

Žvilgtelėjus į Juditos Leitaite koncertų skelbimus išaiškėja, kad jos kūrybinis gyvenimas net ir vasaros karštyje yra dvigubas, trigubas ar keturgubas!

Man atrodo, kad atostogų niekada neturiu, nes visuomet privalau būti pasitempusi, „formoje“ — esu nuolat pasinėrusi į kūrybos procesą. Mano galvoje nuolat sukasi „juostelė“, nesustojanti nei vasarą, nei žiemą, nei rytą, nei

vakarą ir neleidžianti išsėst. Gyvenu labai intensyvią kūrybinį gyvenimą: vieną dieną dainuoju Palangoje, kitą — Nidoje, dar po kelių — Vilniuje atlieku Osvaldo Balauskio „Requiem“; pasirodau Pazaislio festivalyje su Vilniaus kvartetu, po to laukia vargonai, orkestras su „Carmen“... Nuolat kita ir kita programa. Privalau spėti „Perjungti begius“.

Carmen partiją atliekate Osle...

Praėjusiais metais keturius kartus keliau į Skandinaviją. Taip susiklostė, kad pagrindinis mano darbas pastaruoju metu vyksta Skandinavijoje. Netgi penktajame kompaktiniame diske skamba mano mėgstamiausios šių tautų dainos, atliekamos šešiomis kalbomis. (Beje, tarimo mokėsiu skandinavijoje katedroje.) Pamilau šiaurietiškas šalis ir jų muziką, bet, sumanysiu dainuoti jų kompaktinių kūrinių, turėjau šiek tiek pavargti.

Esu įsitikinusi, kad jūsų talento gerbėjai tautiečiai bei skandinavai, islandai ir daugybė kitų kraštų žmonių džiaugiasi, kuriems teko klausytis jūsų balso...

Paprastaisiais pasakysiu, kur esu buvusi, o būtent, Australijoje ir Pietų Amerikoje.

Kokią šalį bei kelionę prisimenate šilčiausiai? Ar turite tokią koncertų salę, kurion norisi sugrįžti vėl ir vėl?

Pirmiausia grįžčiau į Norvegiją. Ten daugybė festivalių ir nepaprastai šilta publika. Turėjau šioje šalyje solinių koncertus, koncertus su orkestru — ir kone ištaisai dainavau bažnyčiose. Visoje Skandinavijoje beveik dešimt procentų koncertų vyksta nepaprastai grožio skrupulingai saugomose bažnyčiose. Dainuoju, o drauge gėriuosi šventovių didybe, architektūrine darna ir jaučiu didžiulę dvasinę atgaivą. O kai tūkstantinė publika atsistoja po Grygo dainų ir ima ploti, pajunti, kad tavo triušas, meilė, idėja į darbą, nenuėjo vėjais, o sušildė klausytojus. Tai didžiausia laimė, kokios gali sulaukti atlikėjas.

Negaliu skųstis, kad kitose šalyse mane sutinka pernelyg santūriai — jokių būdu. Turiu gausybę gražių, teigiamų atsiliepimų bei recenzijų, bet šaltasis Šiaurės kraštas Norvegija šilumos turi daugiau. Todėl čia geriausiai jaučiuosi.

Negaliu pamiršti ir daugelio kitur vykusių koncertų. Pavyzdžiui, vasarą dainavau Amerikoje New Porte. Buvau vadinama vasaros žvaigždute. Pirmiausia tai šiek tiek išgandino: juk išankstinis toks apibūdinimas labai ipareigoja — privalau pateisinti suteiktą vardą. Juo labiau, kad pirmąsyk pasirodžiau ne lietuvių bendruomenei, o amerikiečių publikai. Turėjau atlikti Dvariono „Žvaigždutę“, nes festivalio rengėjai buvo girdėję mano kompaktinį diską, kuriame įrašyta lietuviška muzika ir pageidavo būtent šios dainos. Stovėjau ir drąsinau save, kad privalau dainuoti gerai, nes atstovauju savo šaliai, atlieku savo kompozitoriaus kūrinių. Tada tik suvoki, kad visiškai nesvarbu, kokia šiuo metu tavo sveikata, savijauta ar nuotaika, bet privalai eiti ir atiduoti savo jėgas.

Koncertas puikiai pavyko: publika „bisavo“, plojo atsistojusi, o tai nedžiai nutinka.

Is vasario 11 d. koncerto „If music be the food of love...“: pianistas Rokas Zubovas, dainininkė Angel Petro (viduryje) ir skaitovė Audrė Budrytė. Nuotr. B. Kronienės

Apie muziką ir meilę

Jau antri metai, kai Lemo, Lietuvių dailės muziejaus pagrindinės ekspozicijos salėje, maždaug kas du mėnesiai vyksta pianistų Sonatos ir Roko Zubovų sumanyti, suplanuoti ir paruošti klasikinės muzikos koncertai. Lyg pritariant Franc Schubert dieno raštyje užrašytiems žodžiams: „Žmogų gyvenime lydi grožis, jam vienu vieniuteliu, niekaip nepasikartojantis jokiame kitame. O! jeigu to stebuklo šviesa galėtų nušviesti ir tai, kas žmogų supa!“, ir buvo 1998 m. pradėtas kamerinės, fortepijoninės muzikos ciklas, kaip muzikinės popietės — mažos muzikos šventės, šiais antraisiais metais kartais tampančios maloniais vakaro koncertais.

Vasario 11 d. vakarą į Lietuvos dailės muziejų skubėjo klasikinės muzikos mylėtojai: koncertą, pavadintą „If music be the food of love...“, i susitikimą su jau gerai Čikagoje žinomais atlikėjais — dainininke Angel Petro (sopranas), Roku Zubovu (forteipjonas) ir su aktorė-skaitove Audrė Budrytė. Muzikos gerbėjai jau seniai pamėgo šią LD muziejiaus pagrindinės ekspozicijos salę, kurios gana geros akustinės savybės, visada gerai suderin-

tas forteipjonas ir eksponuojamų meno darbų kuriama jauki nuotaika sudaro ypatingą dekingą atmosferą kamerinei muzikai.

Pirmieji forteipjono akordai ir salės erdvė užpildo švelnus balsas, skamba Purcell dainos — „If Music be the food of love“ ir „Sweeter than Roses“, o klausytojai atsidėjo ilgai trunkančiais plojimais. Ir jeigu Purcell kūrinys apie švelnias rozes galėjo atsirasti susiderinimo nuojauta, nežymus startinis jaudulys, tai reto grožio ir švelnios nuotakos arija „Kai balandė apverčia savo meilę“ iš Handel operos „Acis and Galatea“ jau buvo visiškai sutelkta, išdėnuojant visą kūrinio grožį. Čia galėjai pajusti, kokie kūrinių abu partneriai — balsas ir forteipjonas, kaip Roko Zubovo geras akompanavimo meno išmanymas, gilus profisic be the food of love...“, i susitikimą su jau gerai Čikagoje žinomais atlikėjais — dainininke Angel Petro (sopranas), Roku Zubovu (forteipjonas) ir su aktorė-skaitove Audrė Budrytė. Muzikos gerbėjai jau seniai pamėgo šią LD muziejiaus pagrindinės ekspozicijos salę, kurios gana geros akustinės savybės, visada gerai suderin-

Solistė Angel Petro, atrodo, sutverta dainuoti Mozart me-

lodijas. Ji lengvai ir laisvai atliko ariją iš Mozart operos „Ascanio ir Alba“. Paslankus, plastiškas balsas leido išryškinti artikuliacijos subtilybes ir romantiškos muzikos dvasią, tiek atliekant Brahms dainą „Standchen“ ir dvi kompozitoriaus Strauss — „All mein Gedanken“ ir „Morgen“ dainas.

Pirmosios koncerto dalies lėtai ir svajingai besiliejęti melodija, pamažu auganti muzikinė — emocinė banga nenuslūgo ir antroje dalyje, patelkdamas žaviojo ir šmaikštaus prancūzo Faure 3 dainas pavadinimais tik apie meilę: „Chanson d'Amour“, „Reve d'Amour“, „Notre Amour“, ar ispaniskasis „Con amores la mi madre“ ir „Al amor“, sukurta garsiojo Obradors. Visus muzikinius kūrinius solistė dainavo originalo kalba.

Tik šį vakarą aktorės Audrės Budrytės dėka, klausytojai galėjo patirti ir žodžio svarbą muzikoje — gera klausytis dainos, kai suprantai jos intriguojančius, viliojančius, ar su lengva šypsena meilę šlovinančius, žodžius. Audrė, pagerbdama šį vakarą gausiai atsilankiusius anglų kalba kalbančiuosius, vertimus skaitė anglų kalba. Po kiekvieno išraiškingai perskaityto teksto, jautei kaip žodis su muzika

sueina draugė, poveikis dvi-gubėja ir muzika — balsas ir žodis įduoda raktą paslaptim skaityti.

Koncerto metu girdėjome dvi amerikiečio Copeland dainas pagal žymiosios poetės Emily Dickenson žodžius — „Heart, we will forget him“ ir „Pastoral“ bei vieną kompozitoriaus Charles dainą „When I have sung my song“.

Paprastai ir ramiai, be jokių išorinių efektų, tik lengvai valdydama balsą ir juo atskleisdama melodijos bei žodžio grožį, dainavo solistė Angel Petro, gerai jautėsi forteipjono ir balso draugystę. Rokas geras partneris dainininkui; kartais forteipjono melodija tiesiog susiliedavo su balsu, tarsi išnykdavo, leisdama išgirsti subtiliausią balso pianissimo, kartais aktyviai, veržliai ir uždegančiai perimdavo iniciatyvą.

Nuosirdžiai gerą atmosferą sukūrė atlikėjai — stovėjo dar trise prieš žiūrovus su puokštemis rankose, pavargę, susijaudinę, apdalinę visus lyriška, švelnia, džiugia nuotaika. Manau, kad daugelis iš šio koncerto išsinešė tarsi mažytę džiaugsmo saulę, kuri šviesina žmogaus veidą ir mintis. Pasibaigę koncertas, bet vis dar nesinorėjo išsiskirti. Esama kažko ypatingo klasikinės muzikos struktūroje. Kiekvienas žmogus turi muzikinių gabumų, tačiau supanti aplinka ir patirtis sąlygoja jų ribas ir galimybes. Niekomet nevelu pradėti klausytis muzikos, ja domėtis, atrasti. Juk didelė laimė būti salėje, dalyvaujant šio nepaprasto meno gimine.

Muzikinių popiečių kūrėjai, Sonata ir Rokas Zubovai, jau planuoja tolimesnį koncerto programą, savo, kaip pianistų — atlikėjų, repertuare turėdami ne vieną dešimtį giliai išanalizuotų kūrinių, jie visada stengiasi surasti dar kažką naują, intriguojančio, patrauklaus ir viliojančio — kaip šiame koncerte — Meilės dainas. Ateinanti diena vėl budi-na viltį, kad viskas bus tik taip, kaip sumanyta, kaip nori ir kaip tikiesi. Muzikui darbas ir tikėjimas — visagaliai, tuo puoselėjimu ir auga, stiebiasi, tarytum daigeliai visi kūrybiniai planai.

Laima Krivickienė

Nijolė Ralytė.

Nijolė Ralytė — pianistė — akompaniatorė

Pianistė Nijolė Ralytė atvyksta į JAV kartu su solistais — Judita Leitaite ir Vladimiru Prudnikovu ir akompanuos visuose LB telkiniuose. Nijolė Ralytė baigė M. K. Čiurlionio meno mokyklą, vėliau Lietuvos konservatoriją (akademiją) forteipjono specialybę. Jau nuo antro kurso pradėjo dirbti koncertmeisterė operos studijoje, o po baigimo

— dainavimo katedroje. Su daugeliu jaunų dainininkų dalyvavo tarptautiniuose konkursuose, kur daugelį jų, kaip koncertmeisterę buvo atžymėta diplomais. Nijolė Ralytė bendradarbiauja su žymiais Lietuvos solistais — E. Kania, V. Prudnikovu, V. Juozapaičiu ir kitais. Paruošė daugybę vokalinės muzikos repertuarų, įrašų televizijoje, radijuje, plokštelėse. Grojo daugelyje pasaulio šalių — JAV, Anglijoje, Vokietijoje, Japonijoje, Graikijoje. Stazavosi Vokietijoje. Šiuo metu dėsto koncertmeisterio discipliną pianistams Lietuvos muzikos akademijoje.

Kur ir kada

Šių trijų žymių menininkų koncertus organizuoja JAV LB Kultūros taryba. Koncertai bus atliekami LB apylinkėse: kovo 1 d. St. Petersburg, FL., kovo 4 d. Los Angeles, CA., kovo 10 d. Seattle, WA., kovo 12 d. Omaha, NE., kovo 18 d. Detroit, MI., kovo 25 d. Cleveland, OH., kovo 26 d. Chicago, IL., kovo 29 d. ir 31 d. Washington DC., balandžio 1 d. Hartford, CT., balandžio 2 d. New York, NY. Bilietus į koncertus galima gauti pas vietos LB apylinkių pirminkus.

Paruošė Marija Remienė

Dainininkė Angel Petro. Nuotr. B. Kronienės

Los Angeles Damos sambūrio aktoriai, atlikę programą 45 m. sukakties pokilyje, vykusiame Šv. Kazimiero parapijos salėje. Iš kairės: H. Mockus, A. Ragauskas, S. Mikutaitytė-Miller, R. Urbanienė ir S. Stancikas.

Ant salės grindų

Ne sykį pagalvoju, kiek daug visuomeninių ir kultūrinių duotybių turi pakelti Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos salės grindys. Ne erdvė, bet grindys. Juk svorį atlaiko ne erdvė, bet medžio lentelės, vadinamos grindimis. Apie jas poetai eilėraščių nerašo. Kada ne kada apie kambario sienas, lubas, langus, duris, tamsias nišas. O vargšės grindys — taip ir nesulaukia dėmesio net ir išpašios lyrinio miniatiūrų mezgėjos, Lidijos Šimkutės. Neseniai jos išspausdintame eilėraštyje sakoma: „Nukirpti plaukai / Tavo lūpų paliesti / nukrito ant akmens“. O kodėl ne ant grindų?

Bet grįžkime prie patalpos salės. Kokia ji bebūtų, atitokusi nuo modernios architektūros, su vadevilinės talpos scena, vis tiek grindų dėka yra verta Gedimino pirmojo laipsnio ordino. Už išverminę atsparumą, už ilgalaikę tarnybą lietuviams, už sugebėjimą negirgdeti, net ir tada, kai šokant be gailėsio trypciojama, kai sustatomi keli šimtai kedžių, keliasdešimt stalų, gausiai apkrautų pokylio valgiais ir buteliais. Ir kas ypatinga, po tiek metų grindyse jokio ilūzimo, jokio plyšio, niekas nepaslydo. Tai bent! Heroiškas parketas, susikimbas su būdvardžiu „kietas“.

Ir dabar, dutūkstantųjų pradžioje, į šią olimpinę grindų patalpą, kaip niekada prieš tai, grūstė grūdasi įvairūs visuomeniniai, ypač kultūrinio pobūdžio, reiginiai. Ne iš pirmo išlaužęs sakau. Štai naujieji ateiviai, pasivadinę „Kitais“, čia surengė Naujųjų metų sutikimą. Jų inžinieriai Rolandas ir Amandas Ragauskai švieselėmis papuošė salę taip, kad kerinčiu grožiu nei kiek nenusileido Regal Bilmore viešbučio „Auksio rūmų“, kur su visa „millenijum“ pompa pokyliavo lietuvių finansinis elitas.

Ir mūsų pensininkai, pasivadinę Vyresniųjų klubų, kad ir vėluodami savaitę su kaupe, 2000-uosius sutiko šiam parapijos panteone, pasinaudodami Ragauskų dekoracijomis. Gardžiai valge, gerę pernykštį vyną, prie mikrofono iš užrašų skaitė pasenusius anekdotus. Kai kas juokėsi. Gavę tekstus lankstinuke, dainavo prieškarines, neužmirštas dainas. Nors ir skelbta, kad bus šokiai, niekas nešoko, nes praeivis muzikantas. Tuo džiaugėsi grindys. Pasisotinę, linksmai pašnekučiavę, padainavę, visi išsiskirstė. Ko dau-

giau reikia?

Turbūt nėra oresnės jausenos salei ir jos šlovingam parketui, kai čia vyskta „Vaikų vilties“, koldūnų pietūs. Jų tikslas didžiai kilnus — su rinktomis aukomis paremti Lietuvos vaikų gydymą. Tokie pietūs buvo sausio 23 dieną. O kitą šeštadienį ir sekmadienį, iš visur suvažiuoję lietuviai dalyvavo LF bicilių politinių studijų savaitgalį. Žinoma, niekas nepuotavo, nei šoko, bet idėmiai klausėsi kalbų, svarstybų. Rezgėsi aktualūs pokalbiai tarp auditorijos ir prelegentų, atsakančių į klausimus. Esu įsitikinęs, kad šioji eiga rūpi ne grindims, bet sienoms ir luboms, į kurias protarpiais susimastę spoksio nekaltūs dalyviai.

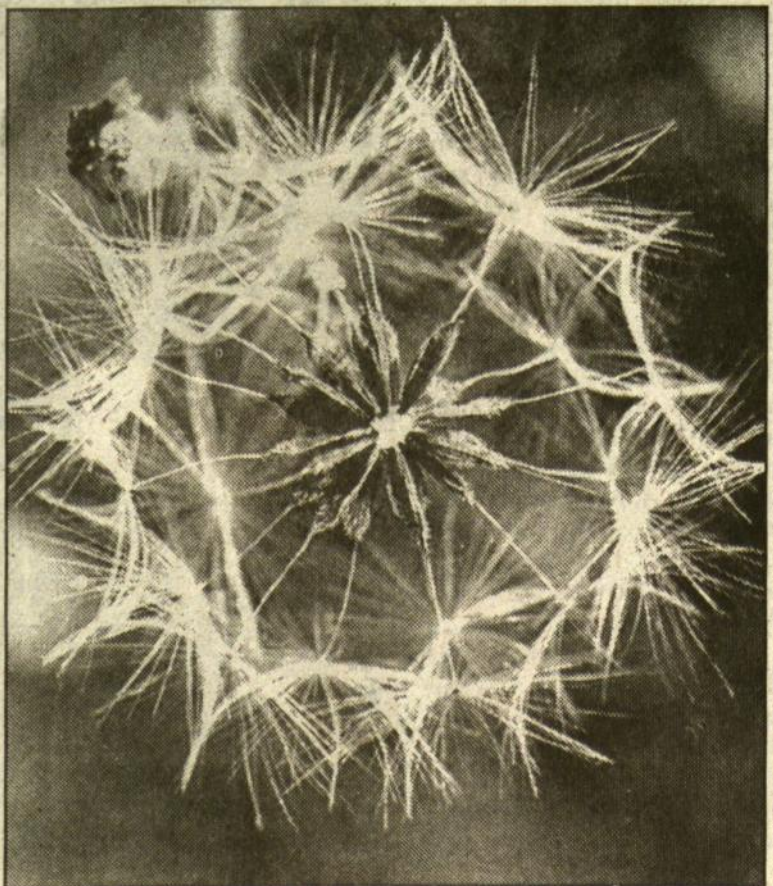
Šią skiltį rašau vasariui įpusėjus. Jau po Lietuvos Dukterų draugijos susirinkimo, kuriame, aišku, nedalyvavau. Tačiau džiaugiasi salės pilnatvę, minint Vasario 16-ąją, lietingą sekmadienį. Čia sėdėjo ir ant scenos prie pulto užlipęs kėlėjas Lietuvos ambasadorius Amerikai ir Meksikai Stasys Sakalauskas. Gerai kalbėjo. Kažkodėl, kaip būdavo anksčiau, jokios tautiškai apsirengusios moterys ir mergaitės atėjusiems nesagstė trispalvių juostelių. Ir niekas prie durų neįteikė programos lankstinuko, kaip visada tokiais atvejais daroma Amerikoje. Jei ne tas „Spindulio“ ansamblio spektaklis meninėje dalyje, su nedrąsiais dainuojančių vaikų veidais,

būčiau nusiminęs. Jie pradėjo su mylima daina „Kur giria žaliuoja“. Prisiminiau, kaip prieš keliolika metų, šią dainą pradėjusi diriguoti, nuo širdies priepuolio ant grindų sukniubo legendinė „Spindulio“ vadovė Ona Razutienė. Jos darbą sėkmingai tęsia duklė Danguolė Varnienė.

Žiūriu į L. A. „Bendruomenės žinią“ spausdinamą busimų sueigų, minėjimų ir koncertų sąrašą. Tiek daug visokio kultūrinio labo. Iki pat vasaros. Ne tik sekmadienį popietim, bet ir vakare, ir šeštadieniais. Ir „Dainavos“ ansamblio vyrų oktetas. Ir iš Lietuvos žymūs dainininkai Vladimiras Prudnikovas, Judita Leitaitė ir pianistė Nijolė Ralytė. Panosėje pavėluota Šv. Valentino dienos šventė, kurioje bus skaitoma Saliamono „Giesmių giesmė“ ir grojama klasikine muzika. Čia pat ir tradicinis „Spindulio“ Blynų balius, kuriame meniškai pasireikš jaunimas. Toliau horizonte išnyra Damos sambūrio rengiama Antano Skėmos pjesės „Žvakidė“ premjera. Irgi svaru.

Per trumpa ši skiltis, kad viską išvardinčiau. Savo rašiniu tenorėjau brėžti pabrėžti, kiek daug visuomeninių — kultūrinių dalykų turi pakelti išvermingos Šv. Kazimiero salės grindys. Ne sienos, ne lubos, ne langai, bet visų mindomos kalifornietiškos grindys.

Pranas Visvydas

Nuotr. Vytauto Maželio

Vakaras poetei Janinai Degutytei

Vasario 4 d. vakarą į Jaunimo centro kavinę, prie židinio, prie žvakutėm ir gėlėm papuoštų staliukų, susirinko daug poezijos mylėtojų paminėti poetės Janinos Degutytės 10-ties metų mirties sukaktį.

Tik įėjus — graži J. Degutytės kūrinių paroda, pajavinta fotografijom su aktores Irena Leonavičiūtė. Aktorė Irena Leonavičiūtė Lietuvoje buvo artima poetės draugė ir jos kūrybos deklamuotoja poezijos vakaruose. Parodą suorganizavo Skirmantė Miglinienė.

Poezijos vakarą pradėjo Stasė Petersonienė, Lietuvos rašytojų draugijos pirmininkė. Ji perbėgo visą poetės gyve-

nimą ir kūrybą, pristatė publikai programos atlikėjus: aktorę Ireną Leonavičiūtę, muzikus — Giedrę Kazakauskaitę ir Ričardą Soką.

Aktorė I. Leonavičiūtė, įterpdama labai įdomias poetės gyvenimo detales, apie 30 min. deklamavo Janinos Degutytės poeziją.

Giedrė Kazakauskaitė fleita labai gražiai įspindavo į aktorės deklamacijas. Muz. Ričardas Sokas savo fortepijono akordais, lyg kokiais jaukais sparnais, supo visą vakarą.

Publika programa buvo labai patenkinta ir skirstėsi, prašydama Lietuvos rašytojų draugiją suruošti daugiau tokių renginių.

S.V.

Aktorė Irena Leonavičiūtė ir poetė Janina Degutytė.

Mato Slančiausko sukaktis

Dr. Libertas Klimka

Vasario 21 (9) d. sukanka 150 metų, kai Trumpačių kaime, Joniškio rajone, netoli Rudaicių, gimė Matas Jonas Slančiauskas (1850-1924). Savamokslis kaimo siuveljas, o kartu — vienas žymiausių mūsų tautosakos rinkėjų ir kraštotyrininkų, daraktorius ir kaimo „knygius“, lietuviškos draudžiamos spaudos korespondentas ir poetas. Iškiliausia tautinio Atgimimo asmenybė, pati tautos dvasios reiškeja!

Vos šešiolikos metų būdamas, M. Slančiauskas ėmėsi užrašinėti, ką išgirdęs iš senų žmonių apie liaudiškus gydomosios būdus ir kaimiškų vaistų. Ypač tautosakos rinkimu užsidegė, pasirodžius *Aušrai*. Kaip pats sakė, — „katros seniai geidžiau ir laukiau“. Taip pat rašė pulicistinius straipsnelius, žinutes, eilėraščius ir daugelį periodinių lietuviškų leidinių, pradedant *Aušra*, JAV leista *Vienybė Lietuvių*, *Anglijoje Runkpelnui*, baigiant vilniškiais *Škardu*, *Nauja Gadyne* ir *Žarija*. Kilęs iš bežemių varuolių, buvo itin jautrus socialinei nelygybei, tad ir jo rašiniuose žymi orientacija į socialdemokratinės nuostatos. Mokslo žinių troškulis ir pažintis su dr. J. Šliupu atvedė jį į laisvamanybę. 1889 m. M. Slančiauskas su L. Vaineikiu ir J. Trumpačiu įkūrė slapta jaunimo draugiją „Atgaja“, turėdami tikslą „...vilioti, gundyti, ragyti, ukvatyti, traukti prie skaitymo lietuviškų knygelių. Įrokuoti, kad mūsų draugai užsiimti mokytis lietuviškai lotyniškomis literomis; rašytų pasakas, patarles ir dainiukas“.

Pats darbštuolis surinko nepaprastai daug tautosakos: jo užrašyta per 4,500 vienetų — apie 900 dainų, 600 sakmių ir pasakų, apie 440 užkalbėjimų, 700 patarlių ir priežodžių, daugiau kaip 200 mįslių, 550 įvairių tikėjimų (šiuos vadino savaip — „niektikiais ir burtais“).

Su siuveljo darbo priemonėmis maišelyje, kaip koks Palangos Juzė, jis išvaikščiojo Gruzdžių, Joniškio, Žagarės, Skaistgirio, Žeimelio, Linkuvos apylinkes. Gebėjo tautosakos rinkimo darbui rasti talpinkininkų, įkalbėti kitus. Ypač daug jam padėjo Jonas Trumpulis, Pranas Narvydas, Juozapas Stonevičius, Jonas Liudeikis, Pilypas Grigutis, Steponas Strazdas. M. Slančiauskas buvo užmezgęs ryšius ir su žymiaisiais to meto lietuvių kultūros bei mokslo veikėjais: J. Jablonskiu, J. Basanavičiumi, Vydūnu, M. Jankumi, B. de Kurtenė, P. Avizoniu, A. Sketeriu, P. Višinskiu, Vileišiais. O suomių folkloristas profesorius A. R. Niemis taip rašė: „Slančiauskas yra vienas labiausiai

nusipelnusių liaudies poezijos rinkėjų Lietuvoje. Slančiausko rinkiniai turi nepaprastai gausingai brangios medžiagos iš visokių liaudies poezijos sričių ir daug tokios, kuri mokytiems rinkėjams retai arba visai nėra prieinama“. Mažiau siuveljas surinkta medžiaga gebėjo ir sutvarkyti taip, kaip reikia moksliniam pateikti. 1907 m. M. Slančiausko nuopelnai buvo įvertinti, išrenkant jį Lietuvos mokslo draugijos nariu korespondentu. Daug jo užrašytos tautosakos sudėta J. Basanavičiaus parengtose knygose, o kalbinę medžiagą panaudojo J. Jablonskis. *Lietuvių Tautos* III knygoje spausdintas ir atskiras M. Slančiausko rinkinys „Šiauliškių svodbinės dainuokos ir talaluokos 1886-1894 metų“. Įmdamasis kokio nors naujo rinkinio, vaikams sakydavęs: „Kad tik nenu-mirčiau, kol tą užrašysiu“.

Graziai M. Slančiausko pasidaruota ir kaimo švietimo baruose. Sutardavo su ūkininkais, kad tris savaites siūs, o ketvirtą — mokyklos jaunimui. Stokodamas mokslo priemonių, iš latvių kalbos, kiek patrupinęs, išvertė geografijos vadovėlį. 1895 m. už švietišką veiklą siuveljas metus kalintas Šiauliuose, vėliau trejiems metams ištremtas į Rygą. Padėdavo platinti draudžiamą spaudą legendiniam knygnešiui karaliui Jurgiui Bielinui; ir pats keletą kartų vyko į Tilžę knygų parsivežti. 1918 m. Skaistgirį pradėjo veikti kursai suaugusiems. Tiems kursams M. Slančiauskas paskyrė dalį savo asmeninės bibliotekos, o mirdamas 600 knygų paliko Joniškio jaunimui.

Mirė M. J. Slančiauskas 1924 m. kovo 11 d. gimtajame kaime, palaidotas Rudaiciuose. Ant aušrininko paminklo, kurį pastatydino JAV gyvenantys jo mokiniai, yra toks įrašas: „Dirbau, krutėjau, kol tik galėjau. Dabar jau gana“. Tačiau geriausias paminklas šviesuoliui — 1974-1975 m. išleistas jo surinktu Šiaurės Lietuvoje pasakų, sakmių ir anekdotų dvitomis (parengė N. Velius ir A. Seleskytė). 1985 m. išleistas ir M. Slančiausko bendradarbių užrašytos folkloro medžiagos tomas. Iš šių knygų sklaidžiasi placiai baltų mitinio pasaulio erdvės. Kaip puiku, kad šis pasaulis turėjo savo metraštininką — paprastą kaimo siuvelją.

Šiuos metus Joniškio krašto kultūros darbuotojai skelbia M. Slančiausko atminimo metais. Vyks nemažai su lietuviškomis tradicijomis susijusių renginių. Atgaivinta ir premija, skiriama už etninės kultūros tyrinėjimus, globą ir puoselėjimą.

Janina Degutytė

KRIAUSĖ

Mano tėvo sode
žydi kriaušė aukšta
ir balta kaip sniego kalnas.

Ir mūsų pilkas namas —
kaip kregždės lizdas,
prigludęs prie to kalno.

Po senų suežietu kiautu
dalinama kasdieninė
duona šilta ir tiesa...

Ir taip šviesu mūsų name:
pro vieną langą teka mėnuo,
pro kitą — žvaigždės žiūri.

Pilnatis, 1967

TEVIŠKĖS KLEVUI

Stovi čia visą šimtmetį.
Bėgalinio švelnumo tavo šiuokšti žievė,
lapai tolydžio keičia savo spalvą:
nuo žalsumo su auksiniais žiedosčiais
ligi tamsaus kraujo spindėjimo.
Lengva man prie tavęs —
viskas atslūgsta, nutolsta,
tavo paveikslas visada man akyse.
Stovi čia visą šimtmetį,
o aš ir nepaklausiau,
ar tau lengva su manim...
Istorija eina pro tave,
keisdama vėliavas ir vardus,
tik žemė ta pati po mūsų kojom...
Nežinau, ką tu galvoji,
ką kalbiesi su paukščiais,
su piriminimais...
Klausiu savęs, katras labiau
mes vienas kitą pažįstam...

Gyventi
kaip medis, kaip žolė ar plaštakė.
Nežiūrint į juodai
baltą ciferblatą
su negyvais skaitmenimis.
Matuoti laiką
pagal rugių žydėjimą
ir laukų kvapą,
pagal paukščių atsisveikinimą
ir sugrįžimą.
Rytoj vėl —

į betoną, į stiklą, į geležį.
Paimsiu ant rankų
benzinu pakvėpusią gatvę,
sakysiu jai: „Viešpatie, kokia tu
išdykusi ir neprotinga,
o nori, kad aš tau paklustiau“.

Tarp saulės ir netekties, 1980 m.

Nešu tau eilėraštį,
tą mažytį balto debesio namą,
kur gali užžęsti saulė
ar pabūti su savim.
Čia nepaduoda ant stalo
sidabrinių saukštų.
Čia neiškloti
raudoni kilimai.
Bet aš nenoriu,
kad liktum
šiurkštus
be pastogės.

Neužpūsk pienės pūko, 1985 m.